

STAP-VOOR-STAP AQUAREL

Landschappen

ONDINE DE PERETTI

MAAK JE EENVOUDING DE KUNST
VAN HET LANDSCHAP EIGEN

Gouda, MMXXV

Inleiding

Vier jaar geleden ben ik begonnen met aquarelleren, en na een jaar oefenen waagde ik mij aan het schilderen van landschappen. Maar ik was niet tevreden over mijn aquarellen: hoe waarheidsgetrouwer ik probeerde te schilderen, hoe teleurgestelder ik raakte over het resultaat. Daarom besloot ik voor een minimalistische aanpak te gaan: terug naar de basis, waarbij ik de composities zo veel mogelijk wilde verfijnen en me vooral wilde concentreren op het hoofdonderwerp. Dat betekende dat ik soms elementen moest weglaten of moest stileren, om het landschap te vereenvoudigen. Dat proces bleek uiteindelijk heel inspirerend en stimulerend.

Al heel snel begreep ik dat de kleurenschema's die ik gebruikte ook minder realistisch hoefden te zijn om impact te maken. Natuurlijke kleuren zijn meestal niet zo intens, en daarom begon ik de blauwe, groene en gele kleuren die ik waarnam te accentueren. Ook besloot ik mijn palet voortaan te beperken tot nog maar een paar kleuren, om elke kleur tot zijn recht te laten komen. Hierdoor werden mijn aquarellen een stuk harmonieuzer. Later besloot ik de waargenomen kleuren zelfs helemaal los te laten en landschappen te creëren met zelfverzonnen kleuren.

Het was deze zoektocht naar essentie, harmonie en intensiteit die heeft geleid tot de minimalistische stijl die ik nu heb, en die ik in dit boek graag met je wil delen.

Aan de hand van 20 beschreven stappenplannen wil ik een hele reeks technieken behandelen die bij verschillende onderwerpen horen, om te leren werken aan compositie, kleuren, mengingen, texturen, enzovoort. Bij elk landschap stel ik ook een zacht, intens kleurenpalet voor, dat steeds is opgebouwd uit pure kleuren en mengingen. Bij iedere focus op een bepaalde techniek, compositie of kleurenpalet horen verschillende stappenplannen voor een landschap. Zo presenteer ik de theorie en geef ik je meteen tips over hoe je dit in de praktijk kunt brengen.

Ik hoop dat je van dit boek zult genieten en dat het je zal inspireren om zelf aan de slag te gaan met het creëren van minimalistische, kleurrijke landschappen.

Het materiaal

Als het om aquarelleren gaat kunnen we het eindeloos over het materiaal hebben, en als je al aquarelleert, heb je vast ook al je eigen voorkeuren. In dit hoofdstuk geef ik je een kort overzicht van de kenmerken van de verschillende materialen en vertel ik je welke mijn voorkeur hebben en waarom.

PAPIER

Voor landschappen is het belangrijk om papier te gebruiken dat heel langzaam droogt. Ik maak heel veel gebruik van uitvloeiingen op vlakken die naast elkaar liggen, waarbij ik langere tijd op een vochtige ondergrond wil werken. Aquarelpapier van 100% katoen is hiervoor essentieel. Papier met cellulose absorbeert het water namelijk, wat het werk bemoeilijkt: met weinig water droogt het papier bijna onmiddellijk, terwijl het papier juist heel ongelijkmatig droogt als je veel water gebruikt. Dat creëert vaak lelijke watervlekken. Bovendien lijken de kleuren dof op cellulosepapier. Daarom zou ik het goedkopere cellulosepapier alleen gebruiken voor kladjes en concepten.

Het gebruik van papier van slechte kwaliteit kan een bron van grote teleurstelling zijn, daarom raad ik je ten eerste aan om te investeren in papier van 100% katoen. Afhankelijk van je project kun je voor papier met een fijne of grove korrel kiezen, maar ik zou in ieder geval niet voor de satijnkorrel kiezen, want die is meer geschikt voor zeer gedetailleerd werk, waar je heel weinig water bij gebruikt.

Zelf gebruik ik aquarelpapier van Sennelier. Je kunt het kopen in blokken of grote vellen. Een blok houdt het papier vlak tijdens het schilderen, wat heel handig is, maar de vellen hebben het voordeel dat ze in verschillende formaten kunnen worden gesneden. Bovendien zijn losse vellen minder duur dan blokken.

PENSELEN

Ik laat mijn penseelstreken in mijn werk meestal zien, en daarom schilder ik vooral nat-op-droog. Dat wil zeggen dat ik mijn papier niet vochtig maak voordat ik erop schilder. Voor A4-formaat en groter heb ik, om met zo min mogelijk penseelstreken te werken, een groot, flexibel penseel nodig dat water heel goed vasthoudt.

Dit is het geval bij het Raphaël-penseel maat 0, de 803 Petit Gris of het synthetische alternatief daarvan, de 805 Softaqua.

Om het thematische hoofdonderwerp van het landschap en de details te schilderen, gebruik ik medium en fijne penselen die min of meer soepel of veerkrachtig zijn. Zachte, soepele penselen maken meer spontane penseelstreken mogelijk, terwijl veerkrachtige penselen heel geschikt zijn voor gedetailleerd en nauwkeurig precisiewerk. Ik raad maat 3/0 van de hierboven genoemde Raphaël 803- of 805-penselen aan, evenals de maten 1 en 5 uit het Raphaël Précision-assortiment, dat zeer veerkrachtige, responsieve penselen heeft.

VERF

Aquarelverf kun je in twee kwaliteiten onderverdelen: fine (ook wel studiekwaliteit genoemd) en extra-fine (ook wel artistkwaliteit genoemd). Deze laatste bevat meer geconcentreerde pigmenten en is een stuk romiger, dankzij een natuurlijk bindmiddel gemaakt van Arabische gom en honing. Deze verf is gemakkelijker te hanteren, intenser en helderder. Het is niet nodig om veel kleuren te kopen, omdat we zelf veel kleuren kunnen maken door ze te mengen, zoals we in het stappenplan zullen zien.

Net als bij het papier raad ik aan om kwaliteitsmateriaal te gebruiken voor optimale resultaten, en dus te investeren in verf van artistkwaliteit.

Afhankelijk van het formaat, vooral in het geval van A4 en groter, kun je voor landschappen best grote hoeveelheden verf nodig hebben. Als je met grotere formaten wilt werken, raad ik je aan om de kleuren die

je het meest gebruikt in tubes te kopen, in plaats van in napjes. Aarzel niet om een flinke hoeveelheid verf te gebruiken; ik schilder mijn aquarellen zelf in slechts één of twee lagen, dus de kleur moet vanaf de eerste penseelstreek intens genoeg zijn. Je kunt met de tubes ook zelf lege napjes vullen. Laat ze in dat geval een paar dagen drogen voordat je ze gebruikt zoals klassieke napjes. Je kleuren zijn namelijk gemakkelijker opnieuw te activeren dan in gecompriëerde napjes.

In de stap-voor-stap instructies gebruik ik de extra-fine artistkwaliteit aquarelverf van Sennelier. Ik zal steeds de namen van de kleuren en de mengingen die ik voor elk landschap heb gekozen erbij zetten.

HULPMIDDELEN

Tot slot wil ik je hier de hulpmiddelen laten zien die ik regelmatig gebruik en die ik zal aanbevelen bij sommige stappen in het boek.

Maskeervloeistof (zie Focus p. 38): kies een maskeervloeistof van goede kwaliteit; deze beschadigt het papier niet en is veel gemakkelijker te verwijderen dan goedkopere maskeervloeistof. Sennelier-maskeervloeistof is hier perfect voor. Gebruik een fijn, goedkoop penseel om de maskeervloeistof aan te brengen en verwijder hem door voorzichtig over het papier te wrijven of vegen.

Posca watervaste marker, wit PC-1MR: deze kan handig zijn om kleine vleugjes wit toe te voegen als je in het begin bent vergeten maskeervloeistof te gebruiken, of wanneer je de positie van de witte elementen niet precies van tevoren kunt bepalen, omdat deze afhangt van een latere laag.

Afplaktape: ik gebruik afplaktape om mijn aquarellen in te kaderen, om het papier op een drager te bevestigen of om een rechte, strakke horizon te maken. Zelf gebruik ik Scotch Magic-plakband of Nippon Gold-Aquareltape, afhankelijk van de breedte die ik nodig heb. Beide soorten tape beschadigen het papier niet.

Zachte kneedgum: gebruik een gum die geen vegen of stukjes achterlaat bij het uitwissen van je potloodlijnen en die het papier niet beschadigt.

Ronde stickertjes: Ik gebruik vaak ronde stickertjes om het wit van de zon of maan aan de hemel uit te sparen. Je kunt stickertjes van allerlei verschillende vormen gebruiken om stukken wit uit te sparen: denk bijvoorbeeld aan bloemen, sneeuwvlokken of een rechthoek om achteraf op die plaats een huis te kunnen schilderen.

analogues

couple voisins

couple opposés

couple chromatique

rouge de Zanzibar
bleu royal
jaune de Naples

De basis

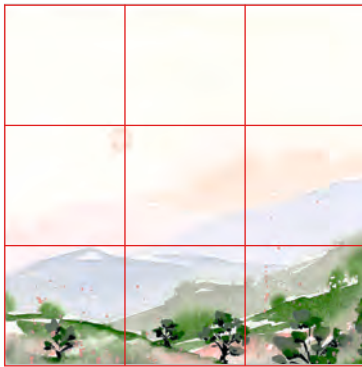
Om prachtige aquarellandschappen te maken is het essentieel om voordat je met schilderen begint aandacht te besteden aan de compositie en je kleurenpalet. We gaan samen de belangrijkste regels ontdekken om in de praktijk te brengen.

DE COMPOSITIE

De compositie is de manier waarop de verschillende elementen in een schilderij gerangschikt worden. Voordat je gaat schilderen, moet je weten waar het hoofdonderwerp van je schilderij gaat komen, maar ook welke achtergrondelementen er komen die het hoofdonderwerp zullen versterken, en waar die precies komen te staan.

De regel van derden

De regel van derden is een compositieprincipe waarbij je het hoofdonderwerp van een landschap op het snijpunt van een raster plaatst. Met twee horizontale lijnen en twee verticale lijnen verdeel je de afbeelding in drie gelijke stroken, zowel in de breedte als in de hoogte. Voor landschappen zijn er vervolgens twee mogelijkheden. We kunnen de horizon op de onderste rasterlijn plaatsen, zodat er voldoende ruimte overblijft voor een mooie lucht, of juist op de bovenste rasterlijn, zodat je veel ruimte hebt voor details en elementen op de grond.

De zon staat op het snijpunt van twee lijnen en de horizon komt op een horizontale lijn.

Het lineaire perspectief

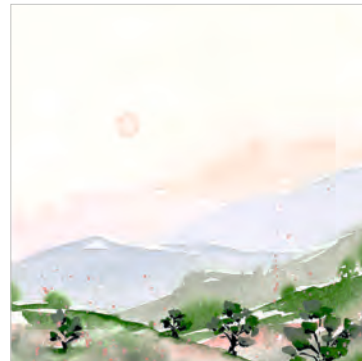
Het lineaire perspectief kan wat lastig te begrijpen zijn, maar minimalistische landschappen zijn een uitstekende manier om dit uit te proberen. Bij een lineair perspectief bepaal je eerst een verdwijnpunt op de horizonlijn van de compositie, oftewel het punt waar alle parallelle lijnen van het schilderij samenkomen.

De toppen en de voet van de bomen zijn uitgelijnd op twee lijnen die convergeren naar het verdwijnpunt.

Het atmosferische perspectief

Bij het atmosferische perspectief creëer je diepte in het landschap door gebruik te maken van lichte tinten en vervaagde vormen voor objecten in de achtergrond. Bij aquarellen is dit simpelweg een kwestie van de kleuren van de achtergrondelementen steeds meer verdunnen.

Hoe verder naar de achtergrond, hoe lichter de elementen worden.

KLEURENTHEORIE

Om harmonieuze, intense aquarellen te maken is het essentieel om je kleurenpalet goed op te bouwen voordat je gaat schilderen. Je hoeft er dan tijdens het schilderen niet meer over na te denken en bovendien zorgt dit voorbereidende werk voor consistentie in je palet.

Net zoals je begint met naschilderen of met inspiratie opdoen bij andere kunstenaars om vooruitgang te boeken in je eigen werk, raad ik je aan om bestaande kleurenpaletten op te zoeken en deze te reproduceren. Op die manier train je je ogen om de kleurharmonieën te herkennen die je mooi vindt. Deze kleurpaletten kun je op allerlei verschillende dingen baseren, denk aan een schilderij, een stuk stof of een tijdschrift.

Om je een paar tips en richtlijnen te geven voor het opbouwen van je kleurenpalet, volgen hier de belangrijkste concepten die je moet kennen.

Kleurencirkel

Complementaire kleuren zijn kleuren die op de kleurencirkel tegenover elkaar staan.

Analoge kleuren zijn kleuren die op de kleurencirkel naast elkaar liggen.

Verzadigingsniveau

Een **verzadigde** kleur is een levendige, intense kleur. Een **onverzadigde** kleur daarentegen is juist een doffe kleur.

Een **neutrale** kleur is een lichtgekleurd grijs.

Helderheidsniveau (of waarde)

Een **donkere** kleur is een kleur die richting zwart gaat.

Een **lichte** kleur is een kleur die richting wit gaat.

Een **medium** kleur is een tussenkleur, niet donker en niet licht.

Ken je kleuren

Om je eigen palet te ontdekken en het optimaal te kunnen gebruiken maak je een zorgvuldige **catalogus van je kleuren**. Schilder iedere kleur op twee vierkantjes aquarelpapier, een keer sterk gepigmenteerd, en een keer verdund. Nu heb je een overzicht van je zuivere (dat wil zeggen ongemengde) kleuren.

Landschappen stap voor stap

20 projecten

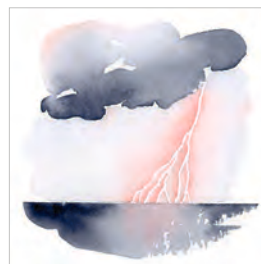
OM EEN REEKS
TECHNIEKEN ONDER
DE KNIE TE KRIJGEN

Lieflijk denkbeeldig meer 28

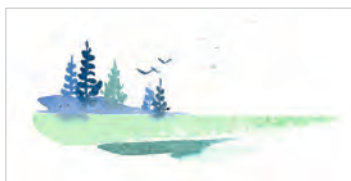
Zonsondergang 34

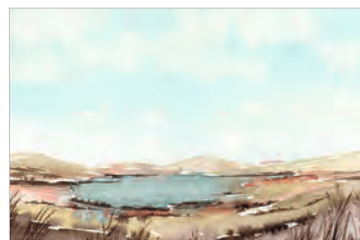
Bliksem op zee 40

Bloemenweide 46

Kristalhelder meer 52

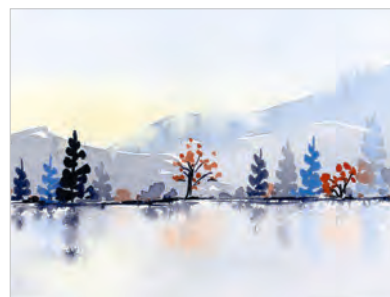
Woestijnmeer 56

Bergmeer met bloemen 62

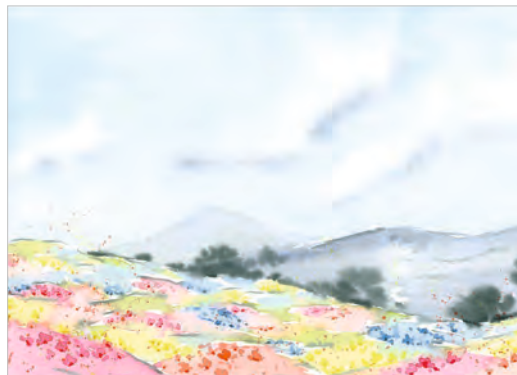
Paars bloemenveld 68

Weerspiegelingen in een meer 72

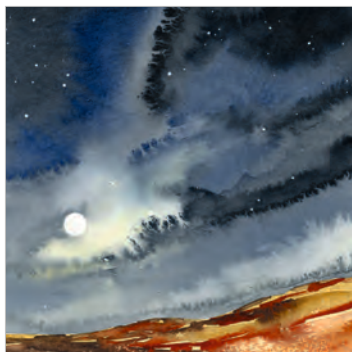
Pastel landschap 80

Kuju-bloemenpark 84

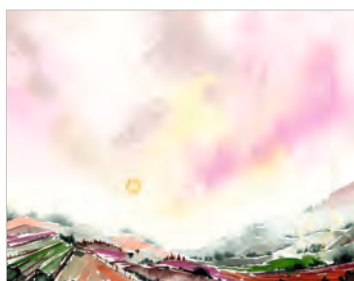
Bewolkte lucht **92**

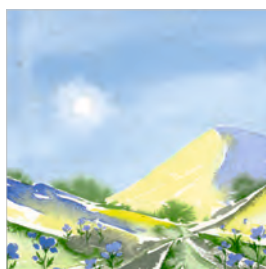
Maanlicht **96**

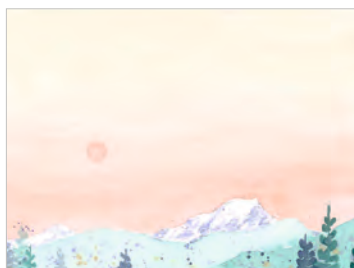
Berg tussen herfst en winter **102**

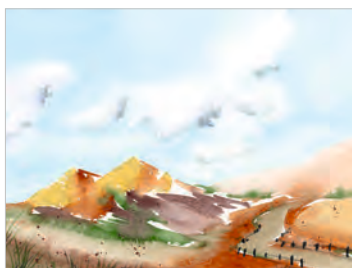
Herfstveld **106**

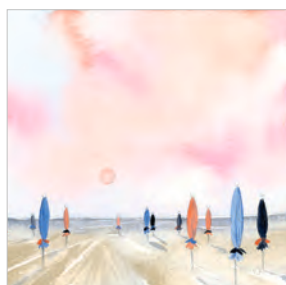
Superbloom **112**

Mont Blanc **120**

Provençaals Colorado **124**

De parasols van Deauville **130**

Mont Saint-Michel **136**

Focus

ULTRAMINIMALISME
32

MASKEERVLOEISTOF
38

WARM GRIJS
50

EEN ONSCHERPE
ACHTERGROND MAKEN
60

DE KLEUR WIT
78

TEXTUUR
90

EEN BEROEMD LANDSCHAP
SCHILDEREN
118

Lieflijk denkbeeldig meer

Laten we met mijn favoriet beginnen, een minimalistisch landschap! Voor dit type landschap maak ik eerst een achtergrond en voeg dan details toe. Niets meer, niets minder. Ik gebruik geen afplaktape om een kader te maken. Dit is een kans om met zo min mogelijk penseelstreken toch een harmonieus geheel te creëren.

— Materiaal —

Een vel aquarelpapier van 15 x 15 cm

— Gebruikte kleuren —

kraplak roze +
Saturnus oranje in
een roze tint

kraplak roze +
Saturnus oranje in
een oranje tint

Sennelier oranje

dioxazine
paars + Frans
vermiljoenrood

Payne's grijs +
indigo

1 Bereid je kleurmengingen voor: de eerste twee mengingen gaan uit van dezelfde kleuren, maar de ene bevat iets meer roze, de andere iets meer oranje. Gebruik afplaktape om de horizonlijn van het meer te definiëren en schilder het meer vervolgens in slechts één of twee penseelstreken met de zeer verdunde menging grijs + indigo.

2 Wissel de roze en oranje tinten af en voeg een paar penseelstreken toe om het meer in een ronde vorm te omlijsten. Om de onderkant van de aquarel te markeren – en om de compositie in balans te brengen aangezien er nog andere donkere details zullen volgen – zet je een dunne lijn met de donkerrode menging aan de onderkant van de aquarel.

3 Voeg nu, op de nog vochtige ondergrond, spetters Sennelier oranje toe aan de rechter- en linkerkant van het meer. De verfspetters geven een willekeurig en licht concentrisch effect. Verwijder de afplaktape en schilder de heuvels boven het meer in blauwgrijs. Maak desgewenst kleine uitvloeiingen met een fijn penseel.

Sennelier oranje is een zeer lumineuze kleur. Als je deze kleur gedoseerd gebruikt, voeg je een prachtige intensiteit toe.

4 Ga verder met de lucht. Doe dit met een eenvoudig verloop: gebruik zacht oranje en schilder horizontale lijnen van boven naar beneden, die je steeds iets verder verdunt. Het is handig om je vel daarbij ietwat te kantelen, om te voorkomen dat overtollig water in het midden van je lucht blijft liggen.

